

Nossas societeds affiliedas

Autor(en): **Deplazes, Gion / Cathomen, Ignaz / Gaudenz, Gion**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **88 (1975)**

PDF erstellt am: **30.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-231684>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

prolungiu per gl'avegnir lur scolaziun sin treis onns. A vesta dalla munconza da plaz e dil basegns urgent da mussadras romontschas vegnin nus bein strusch a saver far quei pass. Tonpli stuein nus tener a quen il meglier pusseivel il temps che stat a disposiziun.

Pertscharts dalla gronda e buna lavur prestada, engraziein nus per finir a sora Florentina, a tut ils magisters, e tgi ch'ei sestentaus sin ina moda ni l'otra per la scolaziun da nossas mussadras.

Per il Cussegl da scola LR
Il president: Theo Candinas

Nossas societeds affliedas

Societad Retoromontscha

Igl onn vargau ei staus empau pli ruasseivels che siu antecessur, quei che astga legrar la suprastonza e ses gremiums. La lavur dalla societad crescha denton ad in crescher. Schiditg che la prestaziun resta e crescha astga quei denton buca stermentar.

1. Il Dicziunari rumantsch grischun (DRG)

Cumpari ein ils fascichels 75, 76 e 77, strusch 200 paginas che cumpeglian ils plaids da FEMNA tochen FLOMMA. Denter auter cattein nus igl interessant artechel FILADE la roda da filar, bein documentaus era cun maletgs e fotografias. Capeivel ch'il DRG anfla adina pli e pli biars interessents, buc il davos era denter ils Romontschs en ed ord nossas scheinas.

Cun la fin digl onn scada il conclus federal che segirava la finanziaziun dall'ovra. Denton ei il Fondo naziunal sedeclaraus prompts da surprender silmeins per la gronda part quella carga, pil mument denton mo enteifer ils tiarms sco tochen dacheu ed era quei mo per sis meins. Nus sperein che la primavera porti meglieras novas.

2. Las Annalas

Dallas Annalas ei cumpariu igl 87avel volum, quei gia la primavera sco

quei ch'igl ei giavischeivel. Il tom d'uonn cuntegn in triep interessantas lavurs ed ha anflau in viv eco ella pressa e buna accoglientscha tier ils lecturs. Novs abbonents ein denton beinvegni. Engraziar lessen nus en quest liug a nies redactur partent, sgr. inspectur Töna Schmid, che ha fatg part dalla redacziun naven dils 1956 tochen 74. Siu successur ei prof. dr. J.C. Arquint.

3. *Nies institut*

Grazia alla gronda breigia e premura da nies cauredactur ei nies institut oz beindotaus cun ina biala biblioteca, mo era cun differentas cartotecas e rinnadas da material fotografic ed accustic. Ultra da differentas custeivlas acquisiziuns vein nus astgau retscheiver pliras donaziuns en favur da nossa instituziun. Quest custeivel instrument scientific levgescha oz considerablamein a nos redactors lur lavur redacziunala.

Davart dalla cumissiun cantunala che persequitescha l'idea d'in Institut retic, vein nus retschiert la damonda, schebein la SRR fussi pronta da contrahar cun els sur d'ina integraziun dil DRG e lur institut. Nossa suprastanza ei sedeclarada pronta «dad intrar en contractivas cullas instanzas competentas per discuorer manedlamein ils problems che sepresentan en connex cun ina tala decisiun. Gie ni na definitivamein sa ella dar per el mument che ella enconuscha detagls e cundiziuns. In plaid decisiv vul la SRR salvar era pil futur quei che pertucca il DRG».

4. *Damondas persunalas*

Giunfra dr. Ricarda Liver ei vegnida elegida al Thesaurus Singer a Berna ed ha perquei remess sia piazza tier nus per la fin settember. Ella ha fatg part dalla redacziun dil DRG cun mesa piazza dils 72—74. Tgi che legia ses artehels cumpari enteifer quei temps el DRG sa seperschuader dalla gronda e buna lavur, che mereta nies engraziament. Dr. Hs. Stricker ha giu in congedi per continuar sia lavur toponomastica e prof. dr. A. Decurtins ha fatg diever d'in cuort congedi per finir sia lavur vid il vocabulari sursilvan.

5. *Radunonza generala*

La radunonza generala ha giu liug per calonda mars el Duc de Rohan a Cuera. Ella ha deliberau las fatschentas statutaricas e priu enconuschientscha cun plascher ch'igl ei reussiu dad untgir il grond deficit che smanatschava sco era da metter en uorden las finanzas pil 74.

La radunonza ha elegiu la suprastonza veglia, schilunsch che quei ei stau pusseivel. Per insp. T. Schmid ei prof. dr. J.C. Arquint vegnius elegius sco redactur dallas Annalas. Successur da dir. R. Sommer ei magister sec. Flurin Bischoff, per Otto Vital surpren dunna A. Valaulta-Soliva la cassa. Revisurs da quen ein dr. G. Steinrisser e Robert Capaul sco successur da C. Spescha.

Damai ch'il referent, prof. B. Cathomas, fuva maldisposts vein nus clamau commembers ed amitgs ils 4 d'october ad in referat public. Prof. B. Cathomas ha referiu sur «Aspects dalla bilinguitad» e prof. dr. J.C. Arquint ha dau in votum sur las tentativas d'introducir il franzos sco rom obligatoric gia ellas classas primaras. Ina viva discussiun ha scarpliu ils problems ord vesta romontscha. La radunonza ha incaricau la suprastonza dalla SRR da far attenta la regenza grischuna sils prighels smanatschonts. Quei ch'ei era daventau.

6. *Nos morts*

Nus astgein buca serrar nies rapport senza seregurdar en pietad da dus meriteivels Romontschs.

A Scuol ei morts miedi-dentist Notaporta Gaudenz, in Romontsch tochen la crusta che ei sefatgs meriteivels buca mo tras siu engaschament, mobein era tras sias tentativas per in bien e s-chet romontsch.

Dr. Giusep Condrau, cusseglier naziunal ha defendiu cun success tontas e tontas gadas nos postulats romontschs a Berna e sia Gasetta Romontscha cun numerus artechels ord sia plema mereta renconuschientscha per ses gronds survetschs a nies moviment.

Nus lein mantener nos meriteivels defuncts en pia memoria.

Gion Deplazes

Romania

A caschun dalla davosa radunonza da delegai 1973 a Trun ha il niev elegiu president declarau ch'el surprandi il grev buordi d'empalar la Romania mo cun grondas retenientschas. El seigi pertscharts dalla eminenta muntada dalla Romania per lingua e cultura sursilvana. Instantamein ha el appellau per empau pazienza pigl emprem onn e per sustegn davart ils cunsupra-stonts, mo era dils auters amitgs romanians.

Igl emprem onn ei ussa vargaus ed il parsura ha da dar plaid e fatg. Cun satisfacziun astgel jeu sincerar che quei sustegn giavischau ha buca muncau.

Ils cunsuprastonts ein s'engaschai cun premura e tschaffen ed han cheutras levgiau al president sia lavur grondamein. Era d'autras varts ei scadina damonda per agid e cussegl vegnida rispundida promptamein. Jeu admittel a tuts gidonters in sincer engraziament per lur collaboraziun e sustegn.

Acziuns digl onn vargau

Igl ei stau neginas acziuns spectacularas; quei che daventa el zuppau e ruasseivel ei denton tuttavie buca da meins valeta. La suprastonza ha salvau en tut 6 radunonzas ch'ei stadas fetg fritgeivlas e nizeivlas. Nus vein priu peda da sediscuorer, da ponderar e deliberar ils fatgs. Principalmein per il president ei quei stau da gronda muntada, vegnend el quelluisa en pli stretg cuntact culs ulteriurs suprastonts, pli cunfruntans culs problems e quitaus avon maun. Era ha el cheutras saviu seprofitar meglier dallas experientschas dils members da suprastonza, che stattan gia pli liung temps alla testa dalla Romania.

Sonda e dumengia, ils 27 e 28 d'avrel 1974, ha la secziun studentica dalla scola cantunala, La Montana, arranschau a Trun cun agid e sustegn dalla Romania, in concert primavaun che ha anflau gronda accoglientscha ed in simpatic resun tier la populaziun da Trun e contuorn. La dumengia suenter miezdi han Hendri Spescha e Giusep Decurtins distribuiu ils premis gudignai alla concorrenza, arranschada dalla Montana e che ha giu in nunspetgau success. A quella caschun ha il niev president dalla Romania astgau sepresentar per l'emprema gada alla publicitad. L'exposiziun e vendita da cudischs da tuttas casas edituras romontschas ha anflau viv interess. Numerus cumpraders han priu la caschun d'acquistar in cudisch romontsch ni l'auter. Ina acziun che la Romania vegn a reprender era ad autras caschuns. Als organisaturs ed a tuts collaboraturs da quella beingartegiada occurrenza admettein nus in grond Dieu paghi. Specials merets persuentar han nos dus representants dils students da nossa suprastonza, Martin Mathiuet e Rest Martin Cabalzar. La medema acziun ha la Montana repetiu a Vella ed a Cuera.

El decuors dil meins november 1974 vein nus organisau in cuors da perfecziun en lungatg romontsch per canzlists e birolists. Mo cun gronda sceptica vein nus priu a mauns l'organisaziun da quei cuors. Denton ei quella buca stada giustificada, ein gie buca meins che 16 interessents s'annunziai pil cuors. Nus engraziein a lic. fil. Giusep Decurtins, ch'el ei staus prompts da surpender da menar e dar il cuors, il qual ha anflau tiels participonts grond interess. Quels ein stai incantai ed han exprimiu pliras gadas il giavisch da turnar a far zatgei semegliont. Quei success vegn a stimular la suprastonza da continuar per quella via.

Ediziuns

Igl Ischi semestril, cumparius per l'emprescha gada il december 1973, ha dapi lu contonschiu reguladamein nossas stivas sursilvanas. Cu quei rapport vegn ad esser els mauns da ses lecturs, vegn era il secund numer 1974 ad esser sin meisa. La suprastonza giavischa a quel il medem success sco a ses antecessurs.

Sco igl ei generalmein enconuschent, era il cudischet da canzuns popularas Juhè gia dapi entgins onns exaurius. Per satisfar ad in grond basegns ha la suprastonza incaricau la Stampa Romontscha Mustér da restampar il cudischet en la fuorma sco tochen dacheu, pia senza midadas e correcturas. Quei ei denton mo ina sligiaziun transitorica. Ils 1 000 cudischets vegnan prest ad esser vendi. La suprastonza vegn a proponer alla radunonza da delegai da surdar ad ina cumissiun l'incarica da procurar per ina nova ediziun revedida e modernisada. Alla Stampa Romontscha engraziein nus per la ordvart speditiva restampaziun digl Juhè existent.

Sil camp litterar ein nos scribents sursilvans stai igl onn 1974 dètg activs. Da Toni Halter ei il «Fein selvadi» cumparius en secunda ediziun tier l'Ediziun Desertina, Mustér. Tier la medema casa editura ei cumpariu da Ludovic Hendry «Ils Saracens vegnan». Theo Candinas edescha tier la Fontaniva ses «Entagls». Scadina ediziun ei caracteristica ed originala e flada e paleisa dil sentir e patertgar da siu autur. La Romania astga esser loscha che ils scribents romontschs enteifer sias scheinas ein aschi productivs e gaudan oz la stema lunsch sur nos tiarms ora.

Buc emblidar da menziunar astgein nus aunc las suandontas ediziuns: Donat Cadruvi, Sinfonia pastorala, tenor André Gide; il quart tom dils lecziunaris, procuraus da G. Martin Pelican; Toni Berther, El clauder, ovretta per scolars cumparida tier OSL.

Sco niev redactur dil Tschespet ha la radunonza da delegai tscharniu scolast secundar Pieder Simeon a Trun. Segiramein spetgan biars lecturs sursilvans vess sil proxim Tschespet. La suprastonza giavischa al niev redactur bien success e perseveronza.

Finalmein ei era igl Ischi 71/72 procuraus da dr. Alfons Maissen cumparius e prompts per la vendita.

Igl onn d'acziun 1975 vegn ad esser colligiaus grondamein cun la reorganisaziun dalla Ligia Romontscha. La suprastonza persequitescha svilup e reorganisaziun dalla Ligia cun egl aviart e nus essen persquadi che las bunas relaziuns vicendeivlas vegnien a semantener era el futur.

Conclusiun

Concludend miu rapport, sentel jeu il basegns, mo era l'obligaziun, d'engraziar a tuts che han en ina moda ni l'otra segidau e collaborau. En emprescha lingia lessel jeu far quei viers mes amitgs en suprastonza, che han

mai senuspiu da segidar tenor lur pusseivladad. Il sentiment da haver luvrau per la buna caussa possi render in tec cuntentientscha e satisfacziun. Engraziar lessel jeu a tuts che sestentan en ina moda ni l'otra per tgira e manteniment da nossa cultura e lingua materna, pertgei mo la lavur ed activitad da biars portan la finala in cert success e garanteschon ch'il cumbat dils paucs seigi buc invans ed illusionistics.

Ignaz Cathomen

Uniun dals Grischs

Aint il cudaschet «Lingua materna», cumparieu intuorn il 1918, scrivaiva sar cusglier guvernativ R. A. Ganzoni davart la fundaziun e la purteda da l'Uniun dals Grischs. El dschaiva: «Il lö da naschentscha da l'Uniun dals Grischs es sto Schlarigna. L'Uniun es gnida fundada l'an 1904». Uschè ho cumplieu nossa societad ils 70 ans. Na auncha avuonda per fer ün giubileum, ma per dir cha quecò saro actual in tschinch ans!

Cudeschs ed exposiziuns

Il cudesch cun chanzuns per iffaunts «*Mamma, mamma, randulinas!*» da dna. Anny Roth-Dalbert eira cumparieu in prüma ediziun già dal 1936. Agiundschand auncha 20 chanzuns novas da listessa cumponista, ho pissero l'Uniun dals Grischs üna reediziun e cumplettaziun dal cudesch exhaust da lösch innò. Il titul dal cudesch as cunfo culs prüms plets d'üna chanzun cun text da Conradin de Flugi, poet da San Murezzan, mort dal 1874. Dimena es cumparieu il cudesch güst 100 ans zieva la mort dal poet. In nouva cumposiziun figüra i'l cudesch quel bel text da Conradin de Flugi «Als Rumauntschs ladins»; nus sperains cha quella chanzun davainta qualchosa scu üna imna da nus Ladins!

L'Uniun dals Grischs es landervi a surder a la stampa üna «*Grammatica ladina*», sögneda cun bgera chüra da sar mag. sec. Gian Paul Ganzoni.

«*La ballapè*» es ün'istorgia per ler e pittürer dad Anna Pitschna Grob-Ganzoni. «*Tamfitsch*» es ün raquint actual da listess'atura.

Illa seria OSL sun cumparieus ils seguaints cudaschets ladins: «*Umans e maschinas*» (trad. Gion Gaudenz), «*Nos min*» (Tista Murk), «*Il salip e la*

furmia» (Curo Mani), «*Fablas d'Esop*» (Chasper Sarott) e «Ün istorgia chi vess pudü tour üna mala fin» (trad. R. Marugg).

In ediziuns privatas sun cumparieus: «*Il piz da la corna tschanca*» da Jon Demarmels, «*Amarellas*» dad Armon Planta, «*InscunTERS*» da Luisa Pünter-Famos, barmöra.

Illa Chasa Paterna: «*Las Burlas da Men da Betta*» da Men Rauch e «*La Lavera*» da Victor Stupan. Prosmamaing vess da sortir üna reediziun da «*In bocca d'luf*» cun «*Il nar da Fallun*» da Men Rauch.

Manzunain cò eir il nouv gö, fich bain ideo «*Gö da plets cruschats*» da gfra. Bernina von Guaita.

Las exposiziuns da cudeschs e gös, pisseredas cun bgera lavur e paschiun da gfra. Bernina von Guaita, haun gieu ün bel success: Prüma quel da render cuntschaints eir ils iffaunts cun la bgerüra da noss cudeschs ladins, lura eir quel da spruner la cumpra da noss cudeschs. L'Uniun dals Grischs ho pudieu vender düraunt il 1974 per sur 13 000 frs. be cudeschs.

Cuors da rumauntsch: Per quels ans vains fadios spcielmaing. Ad es sto pussibel da fer cuors eir in lös chi nu vaivan üngün daspö ans: A Bravuogn, a Segl, La Punt-Chamues-ch, S-chanf, Zernez e Sa. Maria. Perfin ils da Samignun s'haun interessos per ün cuors! *Il* cuors da San Murezzan ho stuvieu gnir mno in quatter secziuns, quel a Samedan in duos. — Ün grandischem interess chatta il «*Cuors da vacanzas per rumauntsch*» illa Chesa Planta a Samedan. La sted 1974 eiran preschaints 105 interessents, 14 d'Engiadina. Prof. G. Bodemer, il respunsabel principel, pisserescha cha tuot vegna fat culs meglers mezs ed in ün bun spiert.

Inscunter cun la «Quarta Lingua»

La secziun «Cultura e scolaziun da creschieus» da la gruppa da planisaziun regiunela avaiva organiso a Zuoz als 28/29 settember 1974 ün inscunter cun exponents da la Quarta Lingua. Quella ans ho do püs impuls nüzzaivels e musso a lavurer in möd concret: Na fer memma plets, dapü fats! A voul glied chi surpiglia incumbenzas concretas!

Ius soli

La suprastanza da l'Uniun dals Grischs vulesch cha que gess inavaunt incunter ad üna legiferaziun sülla fundamainta dals drets da lingua asgüros illa Constituziun svizra, artichel 116. A tel fin craja ella da fer bain tschernind *üna cumischiun* chi fess lavur preparatoria, per collavurer zieva culs commembers da la cumischiun chantunela cha nus spettains uossa cun brama.

Ûn pitschen *cuors da teater* cun Tista Murk ho purto quel früt, ch'üna gruppa da magisters s'ho decisa da giuver teater. Intaunt giov'la ün töch actuel «Üna festa pro Antonio» in diversas vschinaunchas d'Engiadina. Nus fains sprauza cha que cuntinua cun oters töchs! Illa radunanza generela a Zernez es crudeda l'ideja da fer ün «*festival rumantsch*». Saron nus buns da'l realiser?

Medemmamaing es gnida invideda la suprastanza da ponderer üna *reorganiziun da sia lavur* ed eir i'l cres da la rumantschia. Cun radschun esi gnieu postulo cha'ls delegios per la «*radunanza da delegios da la LR*» stöglian gnir tschernieus per temp; els haun il dovair e'l dret da's pudair preparar a maun da las actas ed in collavuraziun cun las secziuns. La documainta stuvess esser cò 9 eivnas aunz la radunanza.

Gion Gaudenz

Uniung Rumantscha da Surmeir

Ainten igl mies rapport annual digl onn passo vaia appello agl noss pievel surmiran per en ageid finanziel, per cun chel saveir mintigneir igls noss organs ufficials, Sulom, Pagina da Surmeir e Calender Surmiran. Causa dall'explusiung digl carschamaint da costs dallas differentas stampareias, era a nous strousch ple pussebel da preschentar agls noss lectours igls organs cumparias anfignen ossa regularmaintg. Per igl mantignamaint e cultura d'en lungatg è gist la litteratura d'immensa impurtanza, cun la cundiziun pero, tgi igl pievel ligia er tala. Nossa intenziun d'amprema lengia sa gidar ord atgna forza è er neida sustignida dalla radunanza generala digls 8 da december digl onn passo a Savognin. Sen la proposta dalla suprastanza per en dolzamaint digl prietsch d'abunamaint per Pagina e Sulom da frs. 20.— è crudo ena proposta or digl ravogl dalla radunanza da fixar igl abundamaint sen frs. 25.— ad onn per chels dus organs. Igl noss pi grond chito, tgi blers abundants vignen sen igl avigneir a refusar Sulom e Pagina è nia surduro digl factum tgi igl pievel surmiran seia pertschert dalla valeta da nossa cultura e lungatg matern, e chegl er schi el negligescha pravamaintg las nossas radunanzas generalas. Fitg pacs on refuso igl abundamaint. En cordial angraztgamaint agl noss pievel rumantsch, tgi dat a nous cotras la forza ed igl plascheir da manar anavant igl cumbat an favour da cultura, tradiziun e lungatg surmiran. Cun dobel plascheir dastgainsa nous confirmar, tgi l'istanza fatga davart dalla Leia Rumantscha tar Cantung e Confederaziun per en dolzamaint dalla contribuziun per igl sustignamaint digl Rumantsch

è nida acceptada cun totta bagnvulentscha digl noss parlamaint cantunal scu er dallas tgombras federalas a Bern. Tras chella bagnvulentscha davart Confederaziun e Cantung statan an disposiziun dalla Leia Rumantscha considerablas cuntribuziuns, en factum tgi pratenda da chella ena reorganiziun digl antier muvimaint rumantsch. Nous lagn dantand sperar, tgi chels mettels vignèn a cattar ena gista e seriousa repartiziun tar uniungs affiliadas, uscheia tgi er chellas vignen ad aveir la pussebladad da porscher agl pievel rumantsch en po duple tgi anfignen adaco.

Nossas publicaziuns

Igl Noss Sulom, igl pi vigl organ da nossa uniung è cun bagn en po retard cumparia an sia 53avla annada. Igl muteiv da chegl èn stadas differenzas versa l'ortografea. Gl'è nossa obligaziun d'angraztger agl redacter dr. Cristoffel Spinaz ed a sies collaboratours per la gronda lavour prestada, cun la speranza tgi igl proxim Sulom vigna chest onn a cumpareir a taimp.

Igl Calender Surmiran

redigia da scolast secundar Faust Signorell è er cumparia cun retard an sia 24avla annada. Igl redacter e sies collaboratours maretan an cordial angraztgamaint. An vista allas fitg schletas finanzas dall'URS, veva nossa suprastanza concludia da betg lascher edeir ple igl Calender Surmiran. Chel conclus vagnsa nous do ancunaschaint agl parsoura dalla Leia Rumantscha sgr. dr. P. Ratti, igl cal ò refuso tal purschond all'URS en sustign finanziel. Tras en conclus dalla suprastanza dalla LR, surpeglia tala igl deficit digl Calender, tgi niro a cumpareir igl proxim taimp. Igl redacter da chel sgr. Signorell è sto fitg cuntaint cun chel conclus e porscha agls noss lectours igl Calender an sia 25avla annada an furma da scritgeira giubilara. En cordial angraztgamaint a dr. Ratti scu er agl noss redacter.

La Pagina da Surmeir

la columbigna surmirana, è sgulada punctualmaintg all'antschatta da mintga meis an nossas steivas surmiranas purtond agls lectours rumantschs las actualitads e novitads da nossa stretga patria. Igl sies redacter, scolast secundar Cyrill Brenn, maretta mademamaintg nossa ranconuschentscha e noss angraztgamaint. Punctual scu el, è er sia gasettigna, tgi segna la 28avla annada. A me para tgi el gudogna adegna duple plascheir e satisfacziun ved sies figlet e nous lagn angal sperar tgi el resta anavant en fidevel e premuro redacter.

Otras publicaziuns

Cun tot las schletas finanzas dall'URS ò la suprastanza da nossa Uniung er chest onn precuro, supra da noss organs ufficials, per nova lectura rumantscha. Igls 10 da december è sortia dalla Stampa Rumantscha Mustér igl codeschet cun las istorgias e publicaziuns digl noss vigl scriptur Gion Antona Candreia da Stierva, titolo «Schi grond è chel pitschen mond». Igl anteriour redacter digl Noss Sulom, Gion Peder Thöni ò gia la buntad da rimnar e surdar alla Stampa Rumantscha Mustér chelas fitg interessantas publicaziuns.

Curs rumantschs

Regularmaintg vign a Savognin tignia curs rumantschs sen moda audiovisuala. Scolast Gion Giatgen Steier magna cun fitg grond success tals curs e nous savagn angal angraztger ad el persiva admirond e respectond sia gronda e ritgevla labour. Ma er a Casti ò scolasta Antonia Schaniel mano mademamaintg tals curs. Nous angraztgagn er ad ella per sia gronda labour e premura per igl matignamaint digl noss lungatg mamma.

A Lai ò scolast Luzi Jochberg da Vaz organiso e mano curs rumantschs cun fitg grond success. Er ad el nossa rancunaschentscha ed angraztgamaint.

La suprastanza

Ò gia durant igl onn corrent 6 sedutas ed igl parsoura è sto delego a 2 sedutas digl Cunsegl dalla Leia Rumantscha.

Radunanza generala

Tala ò gia lia igls 15 da december a Casti ed è stada fitg bagn frequentada e chegl er da differentas persungas prominentas. Igl stupent referat da Gion Pol Simeon, redacter digl Radio e Televisiung sur da sia labour ò catto en ampernevel auditori e dasdo ena fitg instructiva e fritgevla discussiung.

Cun en cordial angraztgamaint da rancunaschentscha agls noss fidevels redacters, agls noss collaboratours, agls noss lectours ed anzoma a tots chels, tgi on purschia lour ageid agl muvimaint rumantsch, concluda igl mies rapport annual.

Albert Camen

Renania

Igl pass igl ple impurtànt ca nus vagn savieu far igl on 1974 e sto la reuniùn digls dus periodics, da «La Casa Paterna» a «La Pùnt». Davend'igl amprem da schaner survignan ascheia igls abbonents «La Casa Paterna a La Pùnt», a quei mintg'eanda. La Casa Paterna a La Pùnt, igl periodic jamnil da la Renania, e betga me egn figliet ca porta las novas an las vischnànecs renanas, el ademplescha la blear ple grànda a fetg impurtànta missiùn, c'igls ligiders survignan mintg'eanda anzatge da liger an lungatg rumàntsch. Me sch'igl reusescha da mantaner que periodic jamnil vagnsa la segireza c'igl vean agl antschies renan ad oravàntut agl antschies Sutsilvan ligieu rumàntsch. Igl novs redactors, Johann Clopath a ser Jacob Miachel a la cumissiùn da redacziùn ân do tuta fadeia da samtgear mintg'eanda egn figliet anurdan, ear sch'igl ân anqualgeadas survagnieu egn peer davos or. Els ân prasto blear pgil movimaint, igl mantignamaint a la cultura rumàntscha. Schi gi c'els statan fidevels a nus catagn anc donateurs ca sustignan nus finanzialmeing, duvrainsa nus adaver nigra tema par igl nos periodic.

Gi festiv par la giuvantetgna

Par la tearza geada vagnsa nus gieu anvido la giuvantetgna ad igls surmesters renans tier egn gi festiv sportiv, ad els ân fatg suatientscha agl nos invid. Passa 400 scularas a sculars or digl antier antschies renan egn vagnis a Donat ad ân cun lur praschientscha demusso igl interess par la tgossa. Tut â fatg part ad ear la feasteta da Donat c'a stada organisada anurden e stada egn cumplagn suczess. Ear da la concurenza literara ân fetg bears fatg part. Graztga fetg a tuts a pintgs a grànds mo oravàntut a Martin Cantieni ad agls seas gidanters da la organisaziùn.

Sera renana ad Andeer

Igl 19 da schaner en quels da Veulden rivos ad Andeer par porscher la comedia «La miracla da Padua». Igl ravugl dad Andeer cun lur parsura, dr. Gieri Ragaz, veva surprieu l'organisaziùn da la santupada. Ansemel cugl cor maschado dad Andeer âni els contribuieu l'amprema part cun tocs humoristics cun getgas da ple bold mo ear raquinto getgas an furma propi plaschevla. La sera hilarica e vagnida ambelida cun canzùns cantadas digls cors maschados da Veulden ad Andeer. Nus vagn sprànza dad anc ple saver vagnir ad Andeer near se Veulden par far part a talas sentupadas.

Santupada a Gliànt

Igls 4 da matg a signur Hans Caprez, redactur tier igl «Beobachter» musso an egn curt seminari a Gliànt agls corespondenz sursilvans da «La Casa Paterna» sco scriver egn pintg raport. Igls corespondents ân musso grànd interess a nus vagn sprànza dad anc ple saver vagnir ansemel cun igls corespondenzs, partge dad els dapendi, sch'igl nos periodic jamnil â success near betg.

Survetsch da referats

Igls 14 da favrer ân egn diember renans da Cuira tarlo cun atensiùn tge ca signur Subiela â gieù da raquintar da «la canzùn da las mignoritats tier igls catalans». Subiela studegia a Turitg, e catalan ad â ampriu a bagliafa stupent rumàntsch sutsilvan a sursilvan.

Igls 12 da november a signur Andreas Darms da Favugn raquinto agl ravugl da la secziùn da Cuira da tagliers sgulants. Ear sch'igl martgieù da Cuira dad albiert a blears rumàntschs, scha vessan anc blears gieù plaz an la sala digl hotel «Rebleuten». Tgi sa near tgi â bugnas ideas, sco rabbitshear natier igls rumàntschs, segi quei tier discussiùns near otras scuntradas a Cuira?

Fatscha da nossas vischnàncas

La cumissiùn fatscha da nossas vischnàncas â sado fadeia ad â ear igl on passo savieu realisar divers fatgs. Inscrizziùns se Veulden an Schons a sen Surselva. Egna lavur ple grànda vagnsa sprànza da saver realisar igl on 1975.

Dun da Nadal a Calender per mintga gi

An po tard, mo betga or da motivs redacziùnals, en igls dus periodics vagnis tarmess agls ligiders.

Igl Dùn da Nadal ân ser Jacob Michael a Flurin Caviezel samtgieù par la stampa. Las ilustraziùns â Jacob Caviezel procuro. Igl Calender per mintga gi e cumparieu an la 53avla anada. Igls redactors, ser Flurin Darms e ser Jacob Michael ân do grànda fadeia ad ear uon purschieù agls ligiders egn periodic redigieu exelent.

Gion Kunfermann

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiung CRR

Dond en tur d'horizont digls differentes evenimaints aint igl ravogl *dalla societad Svizra da radio e televisiung* crodan an îgl treis problems, tgi on occupo igls organs centrals dalla societad an moda dominante: igl messadi digl Cunsegl Federal concernent igl artetgel costituziunal per radio e televisiung, la reorganisaziun dalla societad sezza e las relaziuns tranter radio/televisiung e la publizitad. Igl president dalla SSR ò punctuo aint igl sies pled d'avertura an occasiung dalla radunanza generala 1974, tgi la societad purtadra oramai la SSR furma la punt tranter la populaziun e l'instituziun, tgi produzescha igls programs. Ella dess intermediar tranter l'instituziun da programs ed igls auditours ed aspectatours. La societad purtadra ò l'obligaziun da defender igls interess digls consuments da radio e televisiung anvers chels tgi fon igls programs e viceversa. La fegn e meira dalla reorganisaziun è da contanscher an chella direcziun en status optimal, tgi garantescha anfignen en tschert punct d'evitar frustaziuns vicendevlas. Digl reminent sa tgapeschigl da sasez, tgi er bungas emissiuings son mai cuntantar tots. Igl interess e gosts en schi divergents e correspondentamaintg alla pluralitad d'opiniungs e concepziun da veiver dalla nosa populaziun talmaintg multifars, tgi igls mediums da massa radio e televisiung ston sa spruar da porscher a mintgign ple u manc chegl tgi igl so satisfar.

Segl scalem dalla direcziun generala è durant igl onn passo la reorganisasiun neida manada tras anfignen la fegn. Igl davos è nias tscharnias igl directer dalla tecnica ed igl schef digl persunal, tgi statan sot direct agl directer general.

Scu tar otras instituziuns, tgi servan alla publizitad, èn er las finanzas dalla SSR tot oter tgi bungas. Igl preventiv per igl onn 1975 chinta cun en deficit dalla partiziun da radio da 13,4 e per la televisiung cun en tal da 1,8 milliungs. Igl manco da mets finanziars dalla televisiung so neir cuvert tras reservas. Per igl radio n'è chegl betg pussebel ord muteiv, tgi lo existan nignas reservas ple. Igl radio è per consequenza necessito da dumandar amprests tar la televisiung per saveir satisfar a sias obligaziuns. Chels deficits eran anc igl onn 1972, cura tgi gl'è nia tschanto se igl plan da finanzas a lunga vista betg previas an chella extensiung. Els èn d'attribueir exclusivmaintg all'inflaziun, tgi galoppescha adegna pi spert. Per dominar la situaziung peglia la SSR an vista da proponer agl Cunsegl Federal en dolzamaint dalla taxa da conzessiung per igl radio sen igl 1 schner 1976 e per la televisiung sen igl 1 schner 1977. Pianavant vignigl postulo da pratender digls abbonents da televisiung er la taxa per igl radio scu gl'è gio oz igl cass ainten bleras otras teras. Supra da chegl dèssan er igls possesours da radios ainten autos ed apparats da televisiung an tgesas da vacanzas contribueir ena taxa comensurada. Ena gronda gravezza per l'economia

dalla SSR portan er las expensas digl emettour d'ondas curtas. Chellas emissiungs èn destinadas per igl exterior ed adempleschan cotras en impurtanta missiung. I fiss ord chel muteiv betg oter tgi dretg, schi la Confederaziun surpigless agl manc las expensas caschunadas tras la carascheia tar chella sparta digl program. Malgrad tot chellas difficultads da finanzas sonsa constatar, tgi igl svilup digls noss mediums radio e televisiung è sto fitg progressiv ed ò tignia pass cun chel da correspondentas instituziuns an otras teras. An chel connex egl betg d'amblidar, tgi la SSR derasescha programs da radio e televisiung cumplets an 3 lungatgs uffizials e dasperas risguardescha ella er igl quart lungatg naziunal, tgi è pero anfignen ossa nia doto fitg modest. Nous Rumantschs speragn, tgi igls proxims onns vignigl a dar an chella direcziun ena midada essenziala.

Scu gio fatg menziun aint igl rapport annual digl onn passo ò igl Cunsegl federal preschanto agl parlamaint igl messadi per en artetgel constituziunal concernent radio e televisiung. La prioritad per trattar chel impurtant problem ò igl cunsegl digls stans. La cumischung predeliberanta ò salvo diversas sedutas pigliond er contact cun la direcziun generala dalla SSR e cun igl personal responsabel per las emissiungs aint igls differents studios. La cumischung ò er laschea visionar ples emissiungs, tgi eran neidas censuradas d'ena vart u da l'otra. Igl nov sboz digl gio menziuno artetgel sen basa dallas discussiungs ainten la cumischung digl cunsegl digls stans differescha en po da chel digl Cunsegl Federal. Prinzipalmaintg vignigl punctuo, tgi er igls interess digls cantungs dessan neir risguardos. L'autonomia dall'instituziun, tgi procurescha igls programs vign garanteida, ma betg la schinumada libertad da programs. Scu novum vign postulo ena istanza da recurs independenta an tgossas da program. Sur da tots detagls dess pero neir legiferia ainten la lescha executiva

La suprastanza dalla CRR ò discussione las midadas fatgas anvers igl sboz digl Cunsegl Federal. An tot piglia vo ella d'accord cun las propostas dalla cumischung digl cunsegl digls stans. Ella vign er venavant a dar a chella impurtanta dumonda la necessaria atenziun, tant daple, tgi gl'è da chintar cun lungas discussiungs aint igl plenum digl Cunsegl naziunal e correspondentamaintg er cun bleras midadas ved igl text scu el az preschainta oz.

La societad regiunala dalla Svizra tudestga e rumantscha ò salv sia radunanza da delegos igls 29 da november 1974 a Schaffhausen. Dasperas igls delegos eran er preschaints igl directer general dr. Stelio Molo, rapresentants dalla PTT, digl departamaint federal da traffic ed energia scu er tot la prominenza dall'instituziun da programs dalla regiung. Anpe da tadlar en referat scu igl solit, on igls novs directers dalla regiung an en curt votum porto avant igls problems, tgi tangeschan lour pensum da lavour. La radunanza ò s'occupo an amprema lengia cun las tractandas da rutina e siva az deditgia agl spinous problem dallas emissiungs localas, tgi figureschan gio da ples onns sen la glista da tractandas dalla suprastanza regiunala. Emissiungs localas servan all'infurmaziun locala ainten igls differents cantungs e regiungs dalla Svizra tudestga. La Rumantscheia è

betg direct interessada ved chellas emissiungs ò pero adegna sustignia igl svilup da chellas emissiungs ord muteivs federalistics e per solidaritad cun noss convaschigns da lungatg mamma tudestg. La radunanza ò piglia ena resoluziun, tgi pratenda l'introducziun dallas emissiungs localas quotidianas. Correspondentamaintg agl basigns dess er la reit digls emettours d'ondas ultracurtas siva igl plan digl onn 1971 neir construeida per cotras pusseblitar igl ratschevamaint dallas emissiungs. Ing. Probst, schef dalla partiziun radio e televisiun tar la direcziun generala dalla PTT, metta an vista, tgi avant igl onn 1980 vigna en tala adaptaziun digls emettours strousch ad esser pussebla.

An relaziun cun la misergia da finanzas sustign la radunanza da delegos ferm igls postulats dalla direcziun generala.

Vurdond tras igls protocols dalla suprastanza regiunala digls 2 davos onns reivins tar la conclusiun, tgi la reorganisaziun dall'instituziun da programs ainten la regiung siva l'expertisa Hayek progredescha bagn anavant. La sagonda fasa da metter radio e televisiun sot ena direcziun e gio realisada. La terza fasa d'uneir er las direcziuns da program sot ena batgetta, scu gl'è gio mano tras ainten la regiung dalla Svizra talianga vol la suprastanza regiunala suspender per antant, essend tgi las structuradas en an nossa regiung bler pi complexas tgi ainten las dus otras. An consequenza dalla reorganisaziun ò la suprastanza regiunala gia da far er impurtantas tschernas. I sa tratta co an amprema lengia digl stab per igl nov directer dalla regiung. Scu schef dalla coordinaziun da programs funcziunescha Cedric Dumont, tgi mantigna per igl mument anavant la direcziun digl studio da Turitg. Las incumbensas digl sarvetsch da pressa en surdadas a Heinrich von Grünigen, tgi è an madem taimp er assistent digl directer regional. Scu schef digl persunal da tot la regiung vign numno dr. Walter Kaufmann, tgi stava avant anfignen ossa agl dicasteri digl persunal da televisiun. Igl menaschi da chints e finanzas vign affido a Fritz-Peter Wittpenig. Tar la televisiun egl er nia creò en post da directer digl travagl e surdo chel a Felix Hurter. Walter Meisterhans vign incarico da manar igl ressort dalla tecnica per tot la regiung. Gottfried Geiser resta venavant schef dalla producziun tecnica tar igl radio e Werner Studer stat avant alla admistraziun da radio e televisiun dalla regiung. Cun chella nova organisaziun, tgi para prima vista fitg surdotada cun persunal, sperins da contanscher en prozess da producziun raziunaliso, tgi ampurmetta a lunga vista er en spargnamaint da finanzas.

Drant igl davos biennium egl er do grondas midadas tar igl cader digls dus ediums ainten la regiung. Per nous rumantschs ogl betg grond scopo d'enumerar co tot chellas mutaziuns. Eгна lessa pero betg tralascher da menziunar. Sen 1 november 1974 ò directer dr. Paul Meyer-Gutzwiler digl studio da Basilea demissiuno. Agls commembers digls organs dalla CRR era el bagn ancunaschaint. Sen fundament dallas experientschas fatgas igls

davos 10 onns ò el adegna demusso grond interest per las societads sainza studio e an spezial er per igls chitos dalla Rumantscheia.

La cumischung da programs dalla regiung, tgi stat siva digl 1 schner 1974 sot igl presidi da Alfons Croci lavoura fitg intensiv ed o tranter oter er piglia posiziun an en cass da recurs cunter emissions da radio an incumbensa dalla suprastanza regiunala. Aint igl decurs digl aton 1974 ò la cumischung da programs organiso en seminari da sculaziun per igls sies commembers.

La radunanza generala dalla CRR ò gia li igls 22 da zercladour 1974 a Mustér. Igl parsoura ò savia porscher saleid e bavagnaint a numerous hosps, rapresentants dallas autoritads cantunalas e communalas, delegos d'otras societads commembers, dalla SRR e dalla PTT. Aint igl sies curt pled d'avertura fo el menziun, tgi la suprastanza regiunala vegia elegia dr. Othmar Hersche, anteriour capo-redacter digl «Vaterland» a Luzern, scu nov directer da radio dalla regiung. Las tractandas statutaricas datan betg occasiung a pi lungas discussiungs. Sen la radunanza generala veva dr. Rudolf Campell, senior, Puntraschigna, demissiuno scu commember digl Cunsegl dalla CRR. Dalla cumischung da programs sa rateira scolast secundar Cla Biert, Coira. Tots dus on fatg part durant divers onns digls numnos organs dalla CRR. Igl parsoura angraztga agls partents per igls sarvetschs, tgi els on presto alla CRR ed alla rumantscheia ansomma. Scu success soura da dr. Campell tscherna la radunanza per igl Cunsegl donna Giovannina Brunold-Clagluna, Samedan, e per la cumischung da programs an pe da Cla Biert donna Anita Gordon-Steinrissler, Silvaplana. Igl parsoura beneventescha las dus noveligidas ainten igls gremiums dalla CRR ed angraztga ad ellas per la prontadad da colaborar inten igl Cunsegl respectiv la cumischung da programs.

Aint igl centrum dalla tschantada stat igl instructiv referat da directer dr. Guido Frei dalla televisiung a Turitg «Aufbruch ins dritte Fernsehjahrzehnt». La discussiung generala, dalla quala dr. P. Ratti, president dalla Leia Rumantscha, Remo Zala, rapresentant dalla CORSI, deuto Hendri Spescha, secretari dalla LR, e cunseglie governativ dr. G. G. Casaulta fon part, porta tranter oter igl giavisch per en migler taimp d'emissiung per igl «Balcun tort». Dr. Frei demosso tgapentscha parsiva ma allegescha a madem taimp er las difficultads, tgi impedeschan momentan da risguardar chel giavisch. El metta an vista tgi an terma da dus onns dessigl esser pussebel da conceder agls rumantschs en migler taimp d'emissiung.

Igl premi radio-televisiung vign cumpartia a v. cunseglie naziunal dr. Giusep Condrau, Mustér, ed a donna Annapitschna Grob-Ganzoni, Wetzi-kon/Schlarigna. La laudatio per dr. G. Condrau porta Hendri Spescha e chella per donna Grob-Ganzoni Christian Badraun. Dr. Condrau ratscheva la distincziun an rancunanschtscha da sia vasta activitad an fvoor digl rumantsch scu redacter, editour e politicher. A donna Grob-Ganzoni vign cun chel premi angraztgea per sia gronda lavour litterara.

Igl cunsegl dalla CRR ò salvo dus sedutas durant igl onn 1974. El ò

s'occupo cun igl problem dallas novas localitads per igl post da programs a Coira, cun las preparativas per l'istanza alla direcziun generala ariguard igl augmoint d'emissiungs rumantschas, cun la dumonda d'ena retschertga tar igls auditours ed aspectatours parveia dallas emissiungs da radio e televisiung, e piglia posiziun a las dumondas dalla direcziung generala an connex cun l'expertisa Hayek concernent la reorganisaziun dalla SSR.

La cumischung da programs dalla CRR ò cuntinuo cun igl sies sistem da labour digl onn passo incaricond gruppas da labour da tadlar resp. vurdar las emissiungs e siva dar giu en pareri. Chella moda da luvrar, tgi vign practitgida er ainten la cumischung da programs dalla regiung az ò demussoda productiva e nizzevla.

La cumischung radio-telescola ò salvo 3 sedutas da labour, preparo las emissiungs per la sagonda mesadad digl onn 1974, discussiuno e planiso las emissiungs per igl onn 1975. Graztga alla iniziativa digl president ed alla premura digls commembers marscha igl menaschi da chella cumischung an urden. L'instituziun radio-scola exista ossa 20 onns. Prof. dr. Alfons Maissen presidescha ella dall'antschata davent e procurescha er la redacziung dalla stupenta publicaziung «Radio scola». Cun chella occasiung deschigl d'exprimer alla cumischung ed an spezial a sies president en cordial angraztgamaint per la labour prestada.

La giunta da programs è sa radunada mintgamai siva igls basigns. An stretga collaboraziun cun igls rapresentants digl post da programs ò ella tratto tot las spartas digl program rumantsch, purto ideas per novs temas, s'interesso per la moda da realisaziun e censuro emissiungs siva la derasaziun. Sen giavisch da chel gremium vign igl reglamaint da labour ed organisaziun dalla giunta revidia igl proxim taimp an senn d'ena adattaziun allas relaziuns per part midadas siva digl onn 1967, cura tgi chel reglamaint è nia mess an vigour.

La suprastanza scu organ executiv dalla CRR ò sviluppo er igl onn 1974 ena gronda activitad, s'occupond cun en vast domber da problems administrativs, da nateira giuridica, da finanzas, digl persunal ed anc oters ple. La pi spinousa dumonda è stada sainza dubi chella dallas novas localitads per igl post da program a Coira. Scu gio relato aint igl rapport annual digl onn passo ò en prozess civil cunter ils proprietaris dalla parzella da biagier alla veia digl teater a Coira tardivo grondamaintg l'execuziun digl nov edifices. Aint igl decurs digl aton 1974 en finalmaintg tot las divergenzas giuridicas e da finanzas neidas regladas da maniera, tgi igl contract da compra tranter la SSR ed igls signours A. Theus ed E. Schmid ò savia neir sottascretg igls 20 da december 1974. Ossa ponsa sperar, tgi las novas localitads stetan a disposiziun vers la fegn digl onn 1976.

L'istanza alla direcziun generala partenend igl augmoint d'emissiungs rumantschas ò er do occasiung a lungas discussiungs aint igl ravogl dalla suprastanza. L'istanza vign igls proxims deis tarmessa a Berna. La suprastanza ò er tratto igl artetgel costituziunal ariguard radio e televisiung an ena seduta ansemen cun igls cunseglers digls stans dr. A.

Theus e dr. G. C. Vinzens. La lunga expertisa dalla firma Hayek perveia dalla societad purtadra da radio e televisiung ò er pratandia davart dalla suprastanza en detg pensum da lavour. Nonobstant tot igls sforzs n'egl per antant betg reuschia d'occupar igl post d'en schef digl resort dallas emissiungs rumantschas da televisiung an Turitg. La colpa e d'attribueir agl manc per part ad en antardamaint caschuno davart digl capo digl persunal dalla regiun. Nous speragn da saveir occupar chel post scu er chel d'en redacter tar la televisiung an pe da Willi Walter, tgi ò demissiuno sen la fegn digl onn, ed en post d'en technicher-operateur a Coira, aint igl decurs digls proxims meis.

Alla fegn da chest rapport lessans betg tralascher d'exprimer igl merito angraztgamaint tant agls commembers digls divers gremiums dalla CRR scu er prinzipalmaintg agl schef da programs dr. Clemens Pally e sies collaborateurs per l'amparnevla collaboraziun.

Stefan Sonder

Uniun da scriptuors rumantschs

L'annada 1974/75 det blier da chefar impustüt a la suprastanza da nossa uniun, e quai in connex culla reorganisaziun da la Lia Rumantscha. Grazcha a quella speraina da dispuoner da quinder invia dals mezs sufficiaints per l'administraziun da la USSR, sco eir da pudair tour in vista prestaziuns individualas e collectivas da scriptuors, sainza cuntinuas intschertezzas finanziaias.

La Radunanza generala da la USSR vet lö ils 5 e'ls 6 d'october 1974 a Zernez, ingio cha nus gnittan accolts in möd fich simpatic tant da las autoritats co dals avdants dal bel cumün. La musica instrumentala e'l cor mixt imbellittan la sairada populara cun producziuns applaudidas. La sairada da cumpagnia vet però eir ün character litterar: duonna Selina Chönz algordet cun reminiscenzas persunalas a la vita ed ouvra dal poet ladin, sparti avant varsaquants ons, Jon Guidon (las poesias da Guidon leget prof. dr. Jachen C. Arquint), e sar Toni Halter det prelecziun da duos raquints cuorts our da seis tom «Fein selvadi».

Fingia la sonda in daman vaivan plüs autuors let avant our da lur producziun in scoulas da Zernez e cuntuorns, uschè a Ftan, Ardez, Susch e Zuoz. L'agüd spüert d'inspectur scolastic sar Tumasch Steiner e l'interess dals magisters cun lur scolars gronds e pitschens füttan incuraschonts.

Eir d'ürant l'on gnittan tgnüdas tras noss commembers prelecziuns in public (in part eir in fuorma da referats), nempe a Scuol, Mustér, Cuaira, Dietlikon, Turich, Berna, Lucerna, Ginevra etc. Nus lessan promouwer e

adampchar quistas prelecziuns publicas ouravant tuot in scoulas e reuniuns publicas sün territori rumantsch.

Il parsura da la USSR ha gnü l'onur da salvar ün referat a la radunanza generala da la Socieà Retorumantscha ils 14 d'favrer 1975 a Cuaira, cul tema: «Experienzas e reflexiuns d'ün scriptur rumantsch». Üna manifestaziun a prô da la quarta lingua chi giudet ferm rebomb (sur 300 persunas preschaintas) vet lö ils 11 da november 1974 a Turich per iniziativa da la secziun culturala da la presidenza da la cità da Turich («Podium»). Quatter scriptuors giuvens (Claudia Taverna-Huder, Clo Duri Bezzola, Felix Giger e Silvio Camenisch) legettan prosa e poesia pel plü inedita; ils scriptuors Gion Deplazes, Armon Planta, Cla Biert cul president da la Società da scriptuors svizzers, sar Alfred A. Häsler, discutettan sur da las difficultats e vistas dal scriptur rumantsch odiern.

Premis litterars da la USSR gnittan attribuits be ün: a Toni Halter per «Fein selvadi»; duns d'incuraschamaint gettan a P. Pio Schönbächler, T. Candreia ed Aluis Janutin sün proposta da la Cumischiun litterara da la USSR.

A la Radunanza dals delegiats da la Società svizra da scriptuors (1. favrer 1975) gni la USSR rapreschantada tras sia actuara, duonna Imelda Coray-Monn, ed ex of., tras sar Theo Candinas, commember da suprastanza da la SSS.

Il parsura redigit sün giavüsch da sar Tista Murk (chi visitet quella gruppa etnica in settember 74) ün'adressa da simpatia in rumantsch ed in tudais-ch per ils scriptuors da la Sorbacia, minuranza slava in Germania orientala, munida da sustegn remarchabel da vart da las autoritats.

La suprastanza s'occupet in üna sezzüda ed in üna conferenza telefonica culla reorganisaziun da la LR e cul program ventur. Id ais t. o. previs dad organisar in gün 75 ün colloqui cun tschantada da lavur per scriptuors, sco eir per magisters e edituors interessats sur dal tema: «Litteratura per uffants e per giuvenils».

Sainz'exagerar as poja arcugnuoscher cha'ls scriptuors rumantschs sun stats eir quist on fich activs, publicchond cudeschs e numbraivels artichels in gazettas e revistas (rumantschas e d'otra lingua), collavurond al radio ed a la televisiun e fond lavur efectiva illas diversas associazziuns rumantschas e tgnond bun contact tanter pêr.

Nus sperain cha la Lia Rumantscha reorganizada ans surleivgia in noss pissers finansials e possa incuraschir daplü co fin qua ils scriptuors in lur actività suvent idealistica e, a meis parair, massa pac arcugnuschüda dal pövel chi and profita di per di. In nom da la Uniun da scriptuors rumantschs ingrazcha a tuot quels chi favuriseschan nossa lavur sün tuot ils chomps da la cultura e'ns güdan ad accumulir la mischiun chi'ns sta a cour.

Andri Peer